

Jan De Vos: 'Laten we, net als Louis Paul Boon, het recht opeisen om psychologisch onjuist te zijn.' © Jimmy Kets

pub is teruggekeerd naar Ierland, en geeft daar nu ook vorm aan de échte pubs. Ik denk dat je op dezelfde manier het effect van dat dwingende mensbeeld op de mens niet mag onderschatten.'

Psychologie is altijd psychologisering, zegt u. In het verlengde daarvan haalt u de veelheid aan zelfhulpboeken, de stortvloed aan vormingsinitiatieven rond psycho-educatie door de mangel. Waarom?

'We maken van mensen met een trauma een soort studenten in de psychologie. Neem nu ADHD. De Europese richtlijn bepaalt dat ouders, hulpverleners én kinderen moeten leren wat ADHD is. Dat toedienen van de theorie is de essentie van de psychologie geworden. Psychologie kán overigens niets anders zijn dan psychologisering: ze tilt subjecten onvermijdelijk naar het niveau van experts. Tussen haakjes: die Europese richtlijn klinkt bijzonder gewichtig, alsof de Europese Unie er iets mee te maken zou hebben. Dat klopt niet. De richtlijn is opgesteld door enkele psychiaters die de koppen hebben bijeengestoken en hun visie promoten.'

Is bijleren in zo'n geval dan niet nuttig?

'Het probleem is dat we nooit volleerd raken. Het heeft iets betuttelends. Spreek niet in jij-boodschappen, maar in ik-boodschappen. Doe niet zus, doe zo. En er is geen ontsnappen aan. Niet alleen het middenveld – de vakbonden, de ziekenfondsen – putten zich uit in voortdurende psycho-educatie, ook de politiek bemoeit zich steeds vaker met onze psyche. Niet alleen bij ons, maar overal ter wereld. De psycholo-

gen zijn alomtegenwoordig: ze zitten in Abu Ghraib en Guantanamo, ze werken achter de schermen van reality-televisie, ze vliegen mee met de C130 naar rampgebieden. Daar zit een kwalijke kant aan: door alleen te focussen op psychologie en verwerking, door te therapeutiseren tot in het extreme, hoef je het misschien niet meer te hebben over fundamentele problemen: de plaatselijke politiek, bijvoorbeeld.'

U hebt het in uw boek ook over de perverse kant van psychologie, waarbij u verwijst naar de experimenten van Milgram en Zimbardo.

'Milgram wilde te weten komen hoe mensen in staat waren geweest tot de gruweldaden van de nazi's in de concentratiekampen. Hij liet proefpersonen zogezegd elektroshocks toedienen aan anderen. Die experimenten op zich waren al pervers, de bevraging achteraf – "hoe voelt u zich, nu u weet wat u gedaan hebt?" – was dat evenzeer. Hij plaatste zijn proefpersoon tegelijk in de rol van folteraar en psycholoog. Zimbardo deed later gelijkaardige experimenten. In de hele discussie rond de folteringen in Guantanamo en Abu Ghraib, grepen psychologen in hun verklaringen terug naar deze experimenten. Maar uit bepaalde CIA-rapporten weten we dat folteraars zich bewust beroepen op psychologische theorieën. Je krijgt een perverse koppeling van psychologie aan macht. Dat perverse van psychologie zie je ook in de dagelijkse praktijk. Bepaalde psychotherapeuten vinden hun sessies pas geslaagd als er veel pijn naar boven gekomen is, als hun cliënt gehuild heeft. Zij beschouwen

zich als de functionarissen van de pijn. Net zoals de beul dat is.'

Ziet u hen in zekere zin ook als beulen?

'Als ze pretenderen de ultieme waarheid naar boven te halen met pijn, dan doen ze hetzelfde als folteraars. Ik beweer niet dat de psychologie op zich pervers is, maar ze heeft een pervers potentieel.'

Hoe zou de psychologie er voor u moeten uitzien in de beste der werelden?

'We kunnen haar in ieder geval niet meer wegdenken. De moderniteit heeft ons nu eenmaal tot homo psychologicus gemaakt. Maar misschien kan de psychologie wel iets leren van de filosofie. Filosofie vandaag is niets meer dan kritiek op filosofie. Het blote filosoferen is er allang niet meer bij. Psychologie moet beseffen dat het enige zinvolle dat ze misschien nog kan doen is: kritiek geven op de psychologie, zichzelf radicaal bevragen. Al moet ik wat de filosofie betreft nuanceren: ook filosofen beroepen zich steeds vaker op de neuropsychologie om hun ideeën te staven, om hun eigen impasses te omzeilen. Misschien kunnen we iets van de literatuur leren: Louis Paul Boon schreef ooit iets moois over psychologie. Hij eiste het recht op om psychologisch onjuiste verhalen te schrijven. Net zoals een schilder ook het perspectief vervormt om de werkelijkheid beter vorm te geven. Dat zouden wij ook moeten doen: laten we het recht opeisen om psychologisch onjuist te zijn.'

Jan De Vos, *Psychologisering in tijden van globalisering*, Acco, 248 blz., 24,50 euro.